

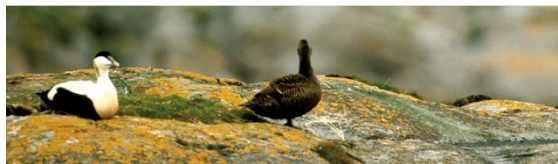
Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2009

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2009

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Stiftelsens styre	3
1.2 Samarbeidsrådet	5
1.3 Team Verdensarv Vega	6
1.4 Stiftelsens sekretariat	9
2. Bakgrunn for stiftelsens arbeid	10
3. Økonomi	11
4. Arbeid i 2009	12
4.1 Verdensarv på Norgeskartet	12
4.2 Beite, slåttelandskap og vegetasjon	14
4.3 Duntradisjonen	19
4.4 Bygningsvern	24
4.5 Formidling	25
Øvrige tema i forvaltningsplanen og innskrivingstekst	28
4.6 Overvåkning	28
4.7 Fugleliv	29
4.8 Marint miljø/fiskeri	29
4.9 Turisme	30
 Vedlegg 1:	32
Årsmelding fra naturforvalteren	32
 Vedlegg 2:	36
Årsmelding prosjektansvarlig arbeid med barn og unge	36

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

1. Innledning

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i UNESCOs verdensarvkonvensjon.

Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i stiftelsens vedtekter, og fastslår at stiftelsen skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er beskrevet i nominasjonsdokumentet *The Vega Archipelago* (2003).

Til en hver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen Verdensarvområde, skal være styrende for stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter. Forvaltningsplanens mål er at den "... skal danne grunnlaget for en positiv utvikling i verdensarvområdet som sikrer natur- og kulturlandskapsverdiene. De tradisjonelle aktivitetene skal ivaretas og videreutvikles. Grunnlaget for en positiv utvikling for lokalsamfunnet basert på bærekraftig bruk skal legges. Videre skal Vega bygges opp som et kunnskapssenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet langs kysten. Planen skal motivere og ansvarliggjøre de ulike partene til å yte en innsats for å oppnå dette."

Stiftelsens styre har i styresak 11/08 vedtatt at stiftelsen skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til UNESCO.

1.1 Stiftelsens styre

I henhold til stiftelsens vedtekter skal den ledes av et styre på inntil 7 – sju – medlemmer. Nåværende styre består av:

- A. 2 – to – medlemmer oppnevnt av Vega kommune
- B. 1 – ett – medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
- C. 1 – ett – medlem oppnevnt av Helgeland Museum
- D. 1 – ett – medlem oppnevnt av Miljøverndepartementet
- E. Inntil 2 – to – medlemmer valgt av styret

Stiftelsens første styre ble valgt i 2005. I henhold til stiftelsens vedtekter skal hvert medlem fungere i perioder på tre år av gangen, dog slik at etter første år fratrer 2 – to – styremedlemmer etter loddtrekning. Etter kommunevalget i 2007 ble styreleder og nestleder i styret skiftet ut etter initiativ fra Vega kommunestyre. Daværende ordfører Einar Silseth som var styreleder, ble erstattet av påtroppende ordfører André Møller. Kommunestyrerepresentant Ann-Hege Lervåg etterfulgte nestleder Janne E.A. Pettersen. I og med at kommunen skiftet ut sine representanter, vedtok styret at den vedtektsfattede utskifting har skjedd.

Følgende styre ble valgt for 2007 – 2009:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder
 Vara: Hilde Torgersen Mørk, varaordfører Vega kommune
 Ann-Hege Lervåg, Vega kommunestyre, nestleder
 Vara: Helene Skjelbred, Vega kommunestyre
 Olav Nord-Varhaug, Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning
 Vara: Lisen Roll, Riksantikvaren
 Gunnar Rofstad, Fylkesmannen i Nordland
 Vara: Roar Høgsæt, Fylkesmannen i Nordland
 Hans Pedersen, Helgeland Museum
 Vara: Oddny Bang, styremedlem Helgeland Museum
 Egil Murud, Nordland fylkeskommune
 Vara: Kari Torp Larsen
 Torny Pedersen, styrerepresentant
 Vara: Heidi Kristin Sæthre

Styret hadde 5 (fem) møter i 2009: 17. - 18. februar, 05. – 06. mai, 15. – 16. september, 24. – 25. november og 06. desember. Møtene ble avholdt ved Vega havhotell og som telefonmøte (06. desember).

I tilknytning til styremøtet i mai skulle styret ha en befaring i Muddvær og Halmøy, men dette måtte avlyses pga av dårlig vær.

Til styremøtene har det vært invitert gjester for å informere om forhold som angår verdensarven:

- Naturforvalter Lise Hatten har møtt i to møter for å informere om arbeidet med kulturlandskapsskjøtsel.
- Forsker Annette Bår, Bioforsk Nord Tjøtta, har informert om arbeidet med sårbarhetsanalyse for besøkspunkt i verdensarvområdet.
- Prosjektengasjert Jannike Wika har informert om stiftelsens arbeid med barn og unge.
- Leder Geir J. Hanssen, Helgeland IUA, har informert om oljevernberedskapen i området.
- Leder Snefrid Jakobsen, Nordland Ærfugllag, har informert om de utfordringer som fuglevokterne ser mht ivaretagelse av ærfugltradisjonen.

Styret behandlet i 2009 i alt 31 saker. De viktigste sakene var i tilknytning til oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene. Blant sakene som var oppe til behandling var drøfting av strategier og tiltak i tilknytning til skjøtsel i området, overordnet strategi for stiftelsens arbeid, framdrift og organisering av arbeidet med Verdensarvporten på Nes, grafisk profil og ny nettportal.

1.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består per i dag av 18 lag og foreninger og skal gi impulser til styrets arbeid.

Samarbeidsrådet har i 2009 hatt tre møter og deltatt med leder eller nestleder i alle styremøter i stiftelsen, med unntak av telefonstyremøtet 06. desember.

Samarbeidsrådet har fått tilsendt sakspapirer og forslag til arbeidsplan og budsjett før styremøtene i stiftelsen. Daglig leder har deltatt i alle rådsmøter, lagt fram de ulike saker og fått tilbakemeldinger på disse.

Følgende lag og foreninger er representert i samarbeidsrådet:

1. Destination Helgeland ved Sølvi Kristoffersen
2. Hysværøyen Grunneierlag ved Gunvald Eilertsen, leder
3. Naturvernforbundet i Nordland ved Brita Grøneng
4. Nordland Ærfugllag ved Snefrid Jakobsen
5. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Nordland ved Paul Shimmings
6. Skogsholmen Grendelag ved Astrid Tåvær
7. Ytre Vega Bonde- og Småbrukarlag ved Per Anton Nesjan, nestleder
8. Vega Bondelag ved Eirin Sandnes Sleteng våren 2009 og Helge Larsen høsten 2009
9. Vega Fiskerlag ved Sverre Nilsen
10. Vega kommune ved Margrethe Wika
11. Vega Kystlag ved Hanne W. Kluge våren 2009 og Arnstein Hansen høsten 2009
12. Vega Næringselskap ved Audhild B. Rande våren 2009 og Hilde Wika høsten 2009
13. Vegaøyens Venner ved Inger Pedersen Toppen
14. Vega barne- og ungdomsskole ved Sofie Sundsvold våren 2009 og Kai Mortensen høsten 2009
15. Nes-Holand stedsutvikling/grendelag ved Turid Næss
16. Skogholdt ungdomslag, Ylvingen, ved William Pettersen
17. Utværet Lånan AS, ved Mathias Mathisen
18. Vega Ungdomsråd ved Ann Kristin Eidem

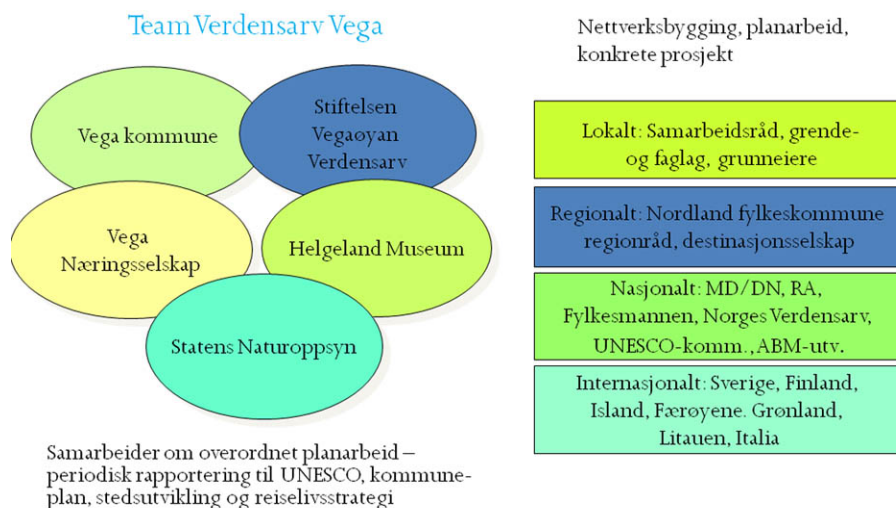
1.3 Team Verdensarv Vega

Lokalt har Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune, Vega næringssselskap, Helgeland Museum og Statens Naturoppsyn etablert et Team Verdensarv. Følgende møtte i teamet i 2009: rådmann, daglig leder Vega Næringssselskap, naturforvalter Vega kommune, Statens Naturoppsyn, plan/miljøvernsjef og jordbrukssjef Vega kommune, daglig leder Helgeland Museum og daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

Det lokale Team Verdensarv skal samordne innsatsen for å ivareta de ulike tema innen forvaltningsplanen og skape nasjonal og internasjonal oppmerksomhet om Vegaøyen Verdensarvområde. Et viktig mål er også å oppfylle Verdensarvkonvensjonens målsetting om positive ringvirkninger lokalt, kapasitetsbygging, etablering av forskning og utdanning.

De viktigste arbeidsområdene i 2009 har vært erfaringsutveksling, utarbeiding av prosjektskisse til verdiskapingsprogrammet Naturen som verdiskaper og samordning av tiltak med bl.a. tilrettelegging med stier og informasjonstiltak.

Et liknende samarbeid er etablert mellom Vega kommune og Nordland Fylkeskommunes Team Verdensarv, og med stiftelsen som deltakende part. Stiftelsen tok i 2008 initiativ for å få etablert liknende samarbeid om rutiner og rapportering med regionalt nivå og nasjonale instanser for overvåking, dokumentasjon og forvaltning av verdiene i området. Dette arbeidet har stått i bero i påvente av nasjonale føringer for rutiner som skal utvikles mht den periodiske rapporteringen.

LOKALT HAR STIFTELSEN VEGAØYAN VERDENSARV I 2009 SAMARBEIDET MED VEGA KOMMUNE, VEGA NÆRINGSSKAP, STATENS NATUROPPSYN OG HELGELAND MUSEUM. PARTENE HAR HATT SAMARBEID OG KONTAKT MED EN REKKE REGIONALE OG NASJONALE AKTØRER.

Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv hos Team Verdensarv Vega:

Vega kommune

Verdensarvporten: Ordfører/styreleder har hatt tett dialog med Miljøverndepartementet, Helgeland Museum og stiftelsen Vegaøyen Verdensarv om utvikling av den framtidige Verdensarvporten på Nes og har også vært prosjektleder for dette arbeidet. Ordfører var sammen med daglig leder i stiftelsen Vegaøyen Verdensarv i møte med direktør Katrin Blomvik ved Fjordsenteret i Geiranger 10. november og Miljøverndepartementet 11. november for å drøfte strategi for utvikling av senter for verdensarven.

Planarbeid: Den viktigste milepælen for planarbeidet til Vega kommune i 2009 var planutvalget/formannskapet vedtak om å legge kommuneplanens arealdel og reguleringsplanene for Holand - Grytingen og Kirkøy - Nes ut til offentlig ettersyn og 1. gangs høring. Vedtaket ble gjort 17. desember 2008 og fylkeskommunen, berørte statlige organer og organisasjoner m.v. som har særlige interesser i planarbeidet, hadde frist til 1. mars med å uttale seg. Ved fristens utløp kom det ca 50 kommentarer/innspill og 22 innsigelser. Alle kommentarer og innsigelser ble gjennomgått før 2. gangs høring i sep/okt. Alle innsigelser ble imøtekommet før utsending på 2. gangs høring.

Kulturlandskap: Kommunens landbruksavdeling evaluerte i løpet av 2009 tiltaksstrategiene for SMIL midlene. Gjerdet i Holandsosen naturreservat blitt sluttført og tatt i bruk. Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling.

Ressurser: Vega kommune bevilget tilskudd via næringsfondet til Turistinformasjonen, kai i Tåvær, Skogsholmen og Bremstein oa andre infrastrukturtiltak, samt Utværet Lånans utstilling på Nes.

Av stillingsressurser har kommunen hatt ca ett årsverk på kommuneplan, 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i stiftelsen, samt delfinansiering naturforvalterstilling.

Vega Næringssselskap

Vega kommune og Vega Næringssselskap har i samarbeid med Nordland Fylkeskommune og Innovasjon Norge arbeidet systematisk med å utvikle en reiselivsstrategi for å sikre verdensarvverdiene og utvikle næring med basis i kulturarven. Dette har skjedd i nært samarbeid med stiftelsen.

Vega Næringssselskap søkte i 2008 om å bli med i pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv i regi av Innovasjon Norge og ble en av fem piloter i Norge. Forprosjektet ble ferdigstilt til mai 2009 og selve prosjektet startet opp da. Sårbarhetsanalysen for ferdsel til besøkspunktene i området som stiftelsen har fått utarbeidet, danner grunnlaget for pilotens strategier mht besøkshåndtering.

Pilotprosjektet er en del av reiselivsstrategien for Vega og verdensarvområdet. Blant øvrige tiltak er drift av Turistinformasjonen og guidete båtturer i Vegaøyen. (Se videre beskrivelse side 30)

Helgeland Museum

Helgeland Museum driver per i dag E-huset Helgeland Museum som er Vegas største kulturhistoriske attraksjon. Museet hadde 4500 besøkende i 2009.

Helgeland Museum etablerte i 2008 et eget prosjekt for utvikling av formidlingskonsept og dokumentasjon i den planlagte Verdensarvporten med en budsjetttramme på vel 1,5 mill kroner. En prosjektleder, en prosjektmedarbeider og et designbyrå har vært engasjert i arbeidet med formidlingskonseptet. Museet fikk ferdigstilt formidlingskonseptet i mai 2009, mens arbeidet med dokumentasjon fortsatte ut 2009.

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega som Destination Helgeland har en avtale Hurtigruten om. Museet hadde også ansvar for en del av guidingen på turene som Turistinformasjonen på Vega hadde sommeren 2009.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2009 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med stiftelsen og elevene ble fordelt mellom E-huset Museum og verdensarvutstillingen og fikk formidlet både verdensarven og ærfugltradisjonen.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet mv.

Statens Naturoppsyn

Statens naturoppsyn ble etablert med en stilling i tilknytning til verdensarvområdet i 2007. Oppsynsmannen har likevel ansvar for hele Helgeland fra Rødøy til Namdalen.

Lokal oppsynsmann ble i 2008 del av Team Verdensarv Vega. I 2009 ble det vedtatt i stiftelsens styre at stiftelsen og SNO skal ha en bestillingsdialog på høsten som sikrer samordning og samarbeid om arbeidsoppgaver. Dette ble gjennomført i 2009 og resulterte i at stiftelsen fikk finansiert flere informasjons- og skilttiltak via SNO.

Oppsyn i verdensarvområdet, søppelaksjon i samarbeid med Vega skole og grunneierne i Muddvær, kartlegging av rødlistearter og andre fugler, kartlegging av fremmede arter, rydding av sitkagran i Eidemslie naturreservat, deltakelse på stiftelsens møter med fuglevokterne, informasjon til farende båter, besøkende på kontoret og på åpent møte i regi av Vegaøyens Venner var i 2009 av de viktigste oppgavene. (Se videre beskrivelse side 28)

1.4 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsens er lokalisert til Vega og har kontorlokaler i den framtidige Verdensarvporten på Nes. Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005.

Sekretariatet har kjøpt konsulenttenester til prosjekt i viltkartlegging, utvikling av risiko- og sårbarhetsanalyse, skjøtselsprosjekt ungdom, digital historiefortelling og nettportal for barn og unge.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2009 har vært:

- Nettverksbygging/kontaktskaping nasjonale og regionale myndigheter og instanser.
- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Prosjektoppfølgning Verdensarvporten, informasjonstiltak, barn og unge.
- Informasjon/presentasjon av Vegaøyan verdensarv, arbeidsoppgaver og muligheter.
- Utvikling av ny grafisk profil for stiftelsen med logo, kontormateriell, struktur og publiseringsløsning for nye nettsider.
- Daglig drift med strategi- og økonomiarbeid

2009 har vært stiftelsens fjerde driftsår. Med samlokaliseringen med Statens Naturoppsyn, Vega Næringssselskap og Helgeland Museum på Nes, er de samarbeidende parter i Team Verdensarv Vega et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv. Samlokaliseringen gjør det også enklere å ha en god informasjonsflyt og dialog i prosjektutvikling og ulike tiltak.

Siden naturforvalterstillingen er tillagt Vega kommunes jordbruks/miljøvern avdeling vil det være viktig å utvikle gode samarbeidsrutiner mellom stiftelsen og denne avdelingen.

Arbeidet med ny grafisk profil ble gjennomført i 2009, der forslag til logo og profil var til drøfting i både styre og samarbeidsråd. Valgte logo og profil er møtt med mange positive tilbakemeldinger.

Stiftelsens administrasjon hadde også i samarbeid med designbyrået et tidkrevende arbeid med struktur, design og publiseringsløsning for det nye nettstedet www.verdensarvvega.no. Arbeidet ble fullført i 2010 og inkluderer løsninger for nyheter via nettstedet og med nyhetsbrev.

2. Bakgrunn for stiftelsens arbeid

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på UNESCOs verdensarvliste, forvaltningsplanen 2004 – 2010 og tiltaksplanen fra 2007.

Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: *Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2...* Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet og tiltak for å få grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består er andre punkt som påpekes.

Videre har hovedmål for **forvaltningsplanen 2004–2010** og **tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordland og Vegaøyen** vært avgjørende for prioritering av tiltakene i den arbeidsplanen som styret vedtok i januar 2008.

Forvaltningsplanens tiltaksdel er delt inn i temaene: duntradisjonen, beite-, slåttelandskap og vegetasjon, kulturminner og bygningsarv, havmiljø, fugleliv, formidling og turisme. Tiltakene er videre delt inn i 1., 2. og 3. prioriterte tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2009 hatt en arbeidsplan der det har vært mulig å få finansiert og igangsatt de viktigste tiltakene med 1. prioritet innen duntradisjonen, kulturlandskap og formidling/turisme.

Temaet kulturminner og bygningsvern blir ivaretatt gjennom et samarbeid mellom Nordland Fylkeskommune og Helgeland Museum der stiftelsen bidrar med innspill og rådgivning til huseiere.

Arbeid med temaene Fugleliv og Havmiljø ble blitt intensivert i 2009. Stiftelsen fikk midler via Statens Naturoppsyn til å utvikle skilt og kart for båtferdsel i verdensarvområdet. Stiftelsens sekretariat var ansvarlig for tekstutforming og kartinformasjon i samarbeid med Statens Naturoppsyn og naturforvalter. Kartene informerer om vernebestemmelsene, hekke- og myteområder og skal deles ut gratis til båtførere, på Turistinformasjonen oa aktuelle steder.

Stiftelsens styre ble informert om beredskapssituasjonen i området og bevilget for øvrig kr 200 000 til delfinansiering av oppstart av fiskemottaket på Vega. Sikring av mottaksforhold for de lokale fiskerne har 1. prioritet i henhold til forvaltningsplanen.

3. Økonomi

De prioriterte områdene i stiftelsens arbeidsplan ble fulgt opp med bevilgninger fra stiftelsens budsjett i samfinansiering med tiltaksmidler fra eksterne kilder.

Direktoratet for Naturforvaltning bevilget i 2008 3,6 millioner kroner til stiftelsens arbeid. Dette var en følge tiltaksplanen for de to verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk Fjordlandskap der det kom egne verdensarvmidler via Statsbudsjettet til Direktoratet for naturforvaltning. Med denne bevilgningen fikk Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv tiltaksmidler til å sikre ærfugltradisjonen, kulturlandskaps- og formidlingstiltak. I tillegg har verdensarvområdet fått 550 000 kr årlig over jordbruksavtalen siden 2007 til kulturlandskapstiltak for bønder med produksjonsstøtte.

Stiftelsen fikk i 2009 bevilget kr. 270 000 fra Statens Naturoppsyn til informasjonstiltak og kr 100 000 fra Nordland fylkeskommune til ærfuglarkitektur.

Videre ga Norsk Kulturminnefond et tilsagn i 2007 på kr 150 000 i tilskudd til et 3-årig prosjekt innen ærfuglarkitektur for 2007 - 2009.

Budsjett prioriterte oppgaver 2009

Kulturlandskap	1160000
Duntradisjon og kulturminner	1090000
Formidling	340000
Fugleliv	100000
Turisme	60000
Drift av stiftelsen	850000
Sum totalt	3600000

Nordland fylkeskommune – Kulturminner i Nordland var en viktig bidragsyter til bygningsvern. Riksantikvaren tildelte i 2009 1,7 mill kr i bygningsvernmidler til Nordland fylkeskommune som skulle brukes i verdensarvområdet.

Fra Vega kommune er det blitt skaffet til veie økonomiske ressurser til planarbeid med kommuneplan og reguleringsplan, naturforvalterstilling, oppfølging av reiselivet med prioritering av strategiplan reiseliv og midler til Turistinformatjonen oa infrastrukturiltak. Kommunens viktigste samarbeidspartnere i dette arbeidet har vært Miljøverndepartementet, Nordland fylkeskommunene og Fylkesmannen i Nordland.

Et svært viktig bidrag har kommet gjennom verdiskapingsprogrammet Den verdifulle kystkulturen som har vært finansiert av Miljøverndepartementet og Nordland Fylkeskommune.

Siden oktober 2005 er det igangsatt nærmere 60 delprosjekter med ulik størrelse og ulikt innhold i Lofoten og på Vega som begynnelse på verdiskapingsprogrammet (se under "Gode eksempler"). I overkant av 20 prosjekt på Vega til rundt 5 mill kroner har vært

delfinansiert gjennom dette programmet, noe som i neste omgang har utløst rundt 18 mill kroner i privat kapital. Programmet var fra 2005- 2009 forbeholdt Vega og Lofoten.

4. Arbeid i 2009

4.1 Verdensarv på Norgeskartet

Direktoratet for naturforvaltning har egne verdensarvmidler over statsbudsjettet som blant annet skal brukes til oppfølging av tiltaksplanen for Vegaøyen og Vestnorsk Fjordlandskap. Tre millioner kroner er øremerket kulturlandskapstiltak. I tillegg er tre millioner bevilget over jordbruksoppjøret. Stiftelsen fikk i 2009 3,6 mill kr av DNs midler, mens 550 000 kr av pengene fra jordbruksoppjøret gikk til Vegaøyen. Sekretariatet laget forslag til en prioritert arbeidsplan ut fra tiltaksplanen og forvaltningsplanen.

Stiftelsen sendte i april 2009 en henvendelse til Miljøverndepartementet om utfordringene som knytter seg til lokalt reiseliv med manglende kapasitet, ressurser for besøkshåndtering, utvikling av infrastruktur og manglende ressurser for å kunne bidra med egenandel i utviklingsprosjekt innen reiseliv. Målet var å få et møte med MD, Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet til drøfting av hvordan vi kan sikre en forutsigbar og langsiktig finansiering av tiltak knyttet til besøkshåndtering og tilstrekkelig kapasitet. MD viste til det samarbeidet som er mellom Innovasjon Norge og Vega om pilotprosjektet for Bærekraftig Reiseliv, og mente at fylkeskommunens verdiskapingsprogram var en annen aktuell samarbeidspartner. MD kunne gjerne delta på møter om temaet.

Vega kommune og stiftelsen Vegaøyen Verdensarv var i november 2009 invitert til Miljøverndepartementet for å drøfte søknaden om delfinansiering av Verdensarvporten som ble sendt MD og KKD våren 2009. Miljøverndepartementet informerte i møtet om at fire verdensarvsteder har søkt eller vurderer å søke om delfinansiering av slike senter. MD hadde derfor kommet fram til at det med basis i Verdensarvkonvensjonen var nødvendig å få utredet grunnlaget for etablering av senter for verdensarven. Utredningen var forventet å bli ferdig i løpet av mars 2010 og kommunen og stiftelsen ble anmodet om å avvente videre lokalt arbeid til utredningen var ferdig. MD var spesielt opptatt av at sentrene for verdensarven skal følge opp intensjonene i konvensjonen mht til undervisning, forskning og lokal involvering og verdiskaping.

Øvrige presentasjoner, møter og tiltak

Januar:

Vega skole, digital historiefortelling

Møte med arkitektene Ekberg Lous

Februar:

Verdensarven Røros, avslutningsmarkering av nominasjonsprosessen

Mars:

”Liv Laga”, MD og DNs konferanse for Biologisk Mangfold, Oslo
Kvernsteinnettverk, Brønnøysund

April:

Workshop forvaltningsplanarbeid, Kulturarvstyrelsen, Danmark
Innovasjon Norge, Vega

Mai:

Helgelandskonferansen, Vega
Vega skole, digital historiefortelling
Statssekretær Ola T. Heggem, Vega

Juni:

Verdensarvforum Bergen
Vegaøyans Venner, årsmøte

Juli:

Sommerkunstskolen, Bremstein og Vega
Forbundet Kystens landsstevne, Vega
Sommermøtet, Vega Pensjonistforening

August:

Brønnøysund videregående skole
Nordland Ærfugllag, årsmøte
Delegasjon fra Leka – spesielt utvalgte kulturlandskap

September:

Pressegruppe, Widerøe/Polen
Miljøseminar Lofoten
Nordisk verdensarvkonferanse, Danmark

Oktober:

Workshop forskningsprosjekt Vega
Brønnøysund videregående skole
Helgelandskraft, Vega
Vega kommunestyre
International Culture Centre, Krakow, Polen

November:

Fjordsenteret, Geiranger
Miljøverndepartementet, Oslo
Stortingsrepresentant Eirik Sivertsen, Vega

Daglig leder har ellers deltatt i styret for Norges Verdensarv, referansegruppa for forskningsprosjektet Cultural Heritage coast-inland, styret for Forbundet Kystens landsstevne på Vega, referansegruppa pilotprosjektet Bærekraftig reiseliv og styringsgruppa for reisemålsutviklingsprosjektet på Sør-Helgeland.

4.2 Beite, slåttelandskap og vegetasjon

Vegaøyen er skrevet inn på UNESCOs verdensarvliste som kulturlandskapsområde. Forvaltningsplanen fastslår at gjengroing på grunn av manglende beiting og slått er hovedutfordringene. I innskrivingsteksten blir også Norge anmodet om å få beitet større områder med sau og inngå samarbeid med grunneierne for å få en god skjøtsel og forvaltning av området.

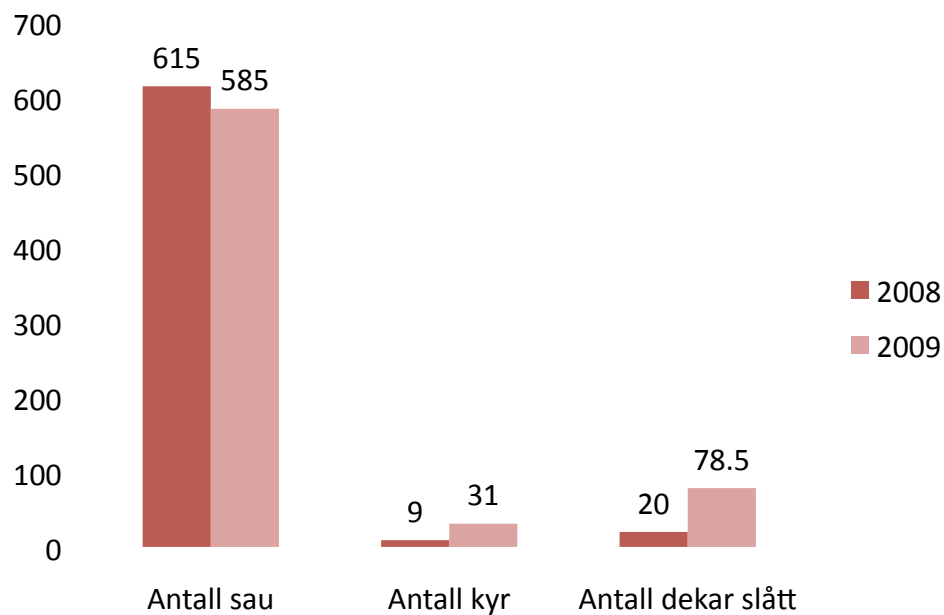
Grunneiermobilisering

Eiendomsstrukturen gjør det utfordrende å få i gang aktivitet i enkelte vær der beite- og slåtteaktiviteten har opphørt. Naturforvalter etablerte i 2009 et møtepunkt for ”verdensarvskjøttere” i form av to ”skjøtselsmøter”, ett i april (18 deltakere) og ett i desember (13 deltakere). Et slikt møtepunkt er tenkt videreført, men har trolig behov for litt variasjon for å sikre at det kommer folk. Målet er å få flere dyr ut på beite og mer slått i området.

Erfaringene fra de siste årene med tiltaksmidler viser likevel en positiv utvikling i området. (Se tabell side 15)

I løpet av 2006 – 2009 er det startet eller økt beite på 10 nye øyer. De viktigste av disse er:

- Søla: Dobbling av antall sau på beite i Søla, inngjerding og slått av ca. 20 daa gml innmark, planlegger å gjerde inn ca 25-30 daa til, samlingsplatt satt opp. Ønsker å lage rundballer og ha dyra på vinterbeite der med tilleggsforing.
- Skjærvær: 6 sau på beite, slått 1 gang i gjengroingsareal.
- Lånan: 5 sau på beite. Slått ganske stort gjengroingsareal.
- Skogsholmen: Nytt beiteareal tatt i bruk vest på øya, hittil er 40 sitka hogd, flere planlegges tatt siste helg i november, hatt møte med grendelaget – satt i gang videre tankeprosess hos grunneierne om fremtidig drift, 2,5 daa eng dyrket opp, 0,5 daa åker m bygg satt i stakk, økt areal slått
- Emårsøya: Oppbyggingen av kystgården går sin gang - Fjosen er kommet opp, flytebrygge på plass, første år med beitedyr – 3 ungdyr av storfe.
- Purkøya, Lyngøya, Laukholmen, Store Stokkvær, Kvalholmen er andre øyer som er tatt i bruk til beiting eller planlegges tatt i bruk i 2010.

NEDGANGEN I ANTALL SAU PÅ BEITE I 2009 HAR SAMMENHENG MED AT EN AV BEITEBRUKERNE SLUTTET MED SAU I FJOR. DET ER ET MÅL FOR 2010 Å FÅ INN FLERE ANDRE BEITEBRUKERE OG STIMULERE TIL Å STYRKE DEN POSITIVE UTVIKLINGEN MED AT FLERE OMRÅDET BLIR SLÅTT.

Tilsvarende positive utvikling skjer i verdensarvområdet på Vega. I 2008 – 2009 ble det inngått avtale om oppsett av gjerde og beiting med alle de nærmere 60 grunneierne i

Holandsosen naturreservat. Oppsett av gjerdet foregikk vinteren 2008-2009. Totalt er det snakk om 1700 dekar landareal og et gjerde på ca 6 km. Arbeidet ble finansiert via stiftelsen, SMIL-midler og midler fra Fylkesmannens miljøvernnavdeling. Arbeidet ble organisert gjennom Vega Beitelag som inngikk avtaler med tre eiere av beitedyr. Sommeren 2009 var fem sauer og 13 storfe på beite i Holandsosen, og flere sto på venteliste for å få beitedyr i naturreservatet. Siden dette var første sesong med beite, valgte beitelaget å ha en forsiktig oppstart. Planen for 2010 er at tre dyreeiere skal ha 25 storfe og 60 sau med lam på beite i naturreservatet.

I Kjellerhaugvatnet naturreservat var det 47 sauer på beite i 2009. Fylkesmannen startet da arbeidet med å få kartlagt grunneiere og sende ut forespørslor om muligheten for inngjerding av hele reservatet. Planen er å få opp antall beitedyr og tatt feltene med sitkagran for å få bukt med gjengroingen.

Beitetilskudd

Fylkesmannen i Nordland i samarbeid med Vega kommune har administrert ordningen med beitetilskudd via landbruksavtalen. Totalt 550 000 kr ble tildelt Vegaøyen i 2009.

I 2009 var det 504 sau og 31 storfe på beite i verdensarvområdet. Dette er en nedgang fra året før, fordi en av de tidligere beitebrukerne sluttet med sau og beitedyr i 2009.

Det ble imidlertid slått 42 daa, noe som er nær en fordobling i forhold til i 2008. På Vega var det 14 bønder som søkte på ordningen. Dette tilsvarte en tilskuddssum på kr. 431 300. I tillegg ble det utbetalt kr. 19 200 til bønder i andre kommuner som beiter i verdensarvområdet. Restsummen på kr. 177 800 er gjort tilgjengelig for Vega beitelag til å gjøre investeringer som anses nødvendig, deriblant en mindre føringspram. Beitelaget rapporterte på bruken av pengene til FM i oktober 2009.

SMIL-midler

Kr. 174 700 av SMIL midlene ble bevilget til verdensarvområdet i 2009: til restaurering av stabbur i Hysvær, slåttekurs i regi av Vegaøyens Venner og skjøtselsprosjekt i Skjærvær for ungdom som ble organisert av stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

Skjøtselsplaner

Oppfølging av skjøtselsplanen for Skogsholmen er i gang. Naturforvalteren deltok på årsmøte i Skogsholmen grendelag der fremtidig skjøtsel og restaurering av kulturmarkene var oppe til diskusjon. Det har også vært arbeidet med å finne egnet sted for etablering av gammel slåtte-mark, og det arbeides med valg av egnet utstyr til slått på øya. Arbeidet fortsetter i 2010, da målet er å komme frem til et opplegg for restaurering og skjøtsel på øya med omkringliggende øyer.

Skjøtselsplanen for Søla er også under oppfølging. Der er det et godt samarbeid mellom driver og grunneiere. Naturforvalteren har i liten grad vært inne i arbeidet der, annet som en diskusjonspartner og bidragsyter i støtte til driften.

Skjøtselsplanen for Skjærvær følges opp med et forsiktig beite samt slått i et begrenset areal. Slått er utført gjennom et undervisningsopplegg. Det er planer om å øke beitetrykket betraktelig i 2010.

Skjøtselsplanen for Holandsosen følges opp med gjenetablering av beite. Fylkesmannens miljøvernavdeling har forvaltningsansvaret for området og Beitelaget på Vega har ansvar for organisering av gjerde og beitedrifta. Naturforvalteren samarbeider tett med begge disse og bidrar på flere måter. Gjerdet rundt naturreservatet ble ferdigstilt i 2009. Beitedriften har begynt noe forsiktig.

Skjøtselsprosjekt Skjærvær

Stiftelsen gjennomførte i 2008-2009 et skjøtselsprosjekt i Skjærvær i samarbeid med naturfaglærer Jannike Wika ved Brønnøysund videregående skole. Ungdomsgruppene slo i 2008 et område på 1,5 dekar (1500 m²) i slutten av juni og i begynnelsen av september.

I 2009 slo sju ungdomsskoleelever fra Vega skole i slutten av juni det samme gjengrodde slåtteområdet og fjernet alt av gjengroingsarter. Tørken i løpet av sommeren gjorde at det ikke var nødvendig med slått igjen i august, og resultatet av slått er godt synlig med mindre tilvekst av gjengroingsarter.

Prosjektet var finansiert med SMIL-midler fra Vega kommune og skjøtselsmidler fra stiftelsen. Arbeidet er med utgangspunkt i foreslåtte tiltak i skjøtselsplanen for Skjærvær og med veiledning fra Bioforsk Nord Tjøtta. Slåttearbeid for 10.klasse ved Vega skole blir lagt inn som fast aktivitet fra og med vår 2010.

Midler via stiftelsen

FOR FØRSTE GANG PÅ OVER HUNDRE ÅR BLE DET DYRKET
BYGG I SKOGSHOLMEN. (FOTO: LISE HATTEN)

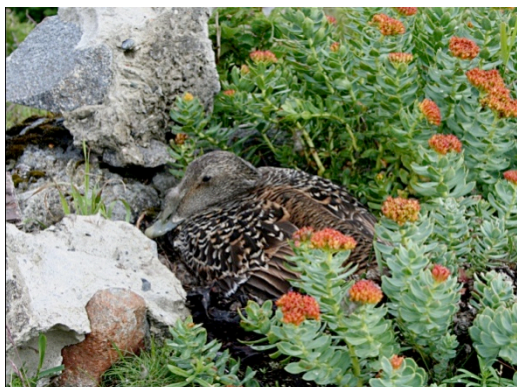
FLERE DYR SETTES NÅ UT I SKJÆRVÆR.
(FOTO: LISE HATTEN)

Fra stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble det i 2009 bevilget i alt 1.16 mill kr til areal- og beitetilskudd, etableringer, investeringer, delfinansiering av naturforvalterstilling og skjøtelsprosjekt for ungdom. Det kom inn søknader til ca 20 tiltak og 13 tiltakshavere.

Areal- og beitetilskudd	: 400 000 kr
Investeringer og etableringer	: 300 000 kr
Skjøtelsplaner og vegetasjonskartlegging	: 100 000 kr
Delfinansiering naturforvalterstilling	: 300 000 kr
Informasjonstiltak, skjøtelsprosjekt	: 60 000 kr

4.3 Duntradisjonen

Ærfugltradisjonen er verdensarvområdets "Outstanding Universal Value" som ble trukket fram av ICOMOS på verdensarvkomiteens møte i Kina i 2004, og som Norge har det fremste ansvar og forpliktelse til å ta vare på. Norge har tatt dette ansvar på alvor gjennom tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen. Stiftelsen og de samarbeidende partene Nordland fylkeskommune og Norsk Kulturminnefond bidro i 2009 1.09 mill kr i ulike tilskudd til de 17 fuglevokterne, rekrutteringstiltak, kurs for nye ærfuglvoktere og informasjons-/formidlingstiltak.

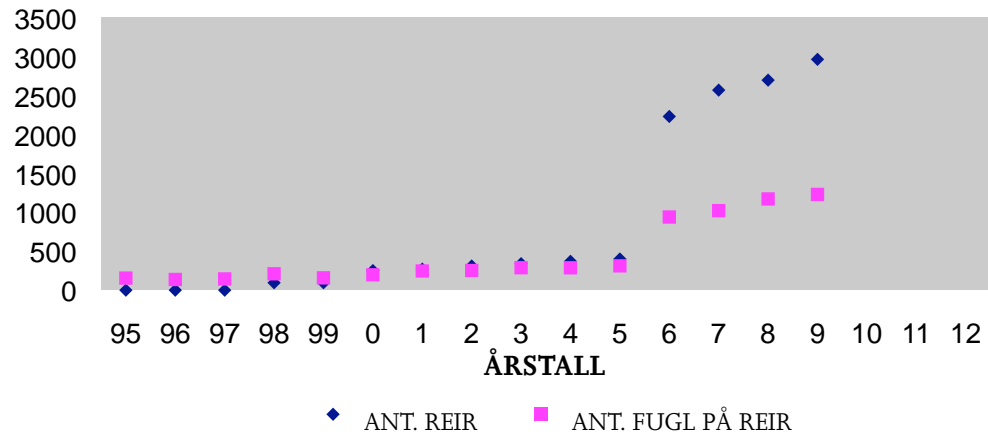
ANTALL HEKKENDE FUGL I DUNVÆRENE HAR GÅTT OPP FRA CIRKA 400 VED INNSKRIVINGSTIDSPUNKTET I 2004 TIL 1232 I 2009. (FOTO: RITA JOHANSEN)

Tilskudd kostnader

Verdensarvstatusen og tilskuddsmidler fra DN/Stiftelsen og samarbeidende parter har gitt fuglevokterne i Vegaøyen ny tro på framtiden. De siste årene har det gamle kulturlandskapet med de karakteristiske byggverkene – é-husene – blitt delvis rekonstruert i flere av de 1.000 årige dunværene. Fuglevokterne i Vegaøyen laget i 2009 2.973 hus, mot 1.600 i 2006. Antall hekkende fugl i dunværene har gått opp fra 967 i 2006 til 1232 i 2009, dvs nærmere 300 fugl. Om vi går tilbake til innskrivingstidspunktet som skal være utgangspunkt for den periodiske rapporteringen, var det da under 500 hekkende fugl i dunværene. Nye fuglevoktere har også startet opp i Hysvær, Kilvær og Bremstein der det i sistnevnte vær ikke har vært ærfugldrif på mer enn 40 år.

Per i dag er likevel dunværstradisjonen i Vegaøyen verdensarvområde marginal og sårbar. Antall fugl hekkende fugl i dunværene er 10 – 20 prosent av hva det en gang var, og spesielt dunværene Hysvær, Skjærvær, Kilvær og Halmøy har små bestander av hekkende ærfugl. Tiltak for å få opp bestanden har vært prioritert. Et av disse tiltakene var utarbeidelse av et 2 årig prosjekt for predatorbekjempelse som ble avsluttet i 2008 og som har vært fulgt opp i ettertid fra Statens Naturoppsyn. Stiftelsen finansierte også gjennom søk med hund i dunværene for å få bort mink, mens grunneiere og fuglevoktere satte ut feller. En mulig følge av dette var at ingen ærfugl ble tatt av mink i dunværene verken i 2009.

OVERSIKT OVER FUGL OG REIR I ALLE FUGLEVÆRENE

Rekruttering

Dagens fuglevoktere har en gjennomsnittsalder på nærmere 60 år. Derfor er det en prioritert oppgave i forvaltningsplanen å få inn nye fuglevoktere – rekrutter – som kan ta over for dagens generasjon. Slik nyrekruttering er avhengig av at de unge gis økonomiske virkemidler til å kunne søke seg fri fra jobben de ukene fuglevoktingen foregår.

Stiftelsen har derfor gitt mindre tilskudd til familiemedlemmer av fuglevokterne som har vært i dunværene i deler av sesongen og fått opplæring. Stiftelsen har også gitt tilskudd til kurs for nye ærfuglvoktere i regi av Nordland Ærfugllag.

Tangskjæring

I henhold til forvaltningsplanen for verdensarvområdet skal det utarbeides en skjøtelsesplan for tangskjæring. Dette har vært et viktig tema i møtene med fuglevokterne, som har ønsket forbud mot tangskjæring. Stiftelsen og Nordland Ærfugllag har fulgt dette opp gjennom initiativ overfor Fylkesmannen i Nordland og MD. Stiftelsen har også gått i dialog med Algea tangmelfabrikk. Ledelsen har sagt seg interessert i å samarbeide om utvikling av en skjøtelsesplan for tangskjæring, slik forvaltningsplanen forutsetter. Dette arbeidet ble fulgt opp i 2009 med søknad om finansiering av hos Fylkesmannen til en forstudie om tangenes betydning for ærfuglungene. Prosjektet ble gjennomført i 2009 og vil bli fulgt opp i 2010 med et samarbeidsprosjekt med Algea og et marinbiologisk firma for å studere effektene av tangskjæring i områder med og uten tang.

Prosjekt Ærfuglarkitektur

STIFTELSEN VEGAØYAN VERDENSARV OG NORDLAND ÆRUGLLAG HAR I PERIODEN 2007 – 2009 GJENNOMFØRT ET SAMARBEIDSPROSJEKT FOR Å ØKE ANTALL EHUS OG REIR I VERDENSARVOMRÅDET.

Per i dag er det langt mindre ærfuglhus og hekkende ærfugl i Vegaøyen enn i tidligere tider. For 100 år siden lå opp mot 10.000 fugl på reir i 17 fredlyste egg- og dunvær. Så førte sentraliseringspolitikken til at dunværene ble fraflyttet på 60-70-tallet. Noen steder sluttet de å lage reir og passe fuglene i sesongen. En del fugl trakk til andre områder, mange ble tatt av villmink og en stor del av den resterende bestanden ble også redusert som følge av forurensing fra en oljetanker som forliste i området. Dermed ble også kulturlandskapet med ærfuglarkitekturen nesten borte.

Gjennom ærfuglarkitekturprosjektet har målet vært å få opp antall hus og reir. Dette arbeidet har også lyktes. Fuglevokterne laget i 2009 2973 reir mot 2100 ærfuglhus i 2006. 1232 fugl hekket i de husene som ærfuglvokterne hadde laget, mot 967 i 2006.

Prosjektet har vært støttet med 150 000 kr i 2007 - 2009 fra Norsk Kulturminnefond og Nordland fylkeskommune med 100 000 kr i 2008 og 2009.

Skoleprosjekt

Vega skole har siden midten av 90-tallet hatt et eget ærfuglprosjekt med 6. klasse. Prosjektet startet etter initiativ fra Inga E. Næss ved E-huset Museum og har siden vært videreført enten i skolens regi eller i samarbeid med kunstscolen.

Prosjektet innebærer at elevene er ute i Vegaøyen en dag i april og lager reir og ehussammen med fuglevokterne. De reiser tilbake for å se om fuglene har lagt seg i reirene og lærer da også å rense dun. En del av foreldrene er med som hjelpere.

6. klasse var i 2009 i Lånan og hjalp til med å lage cirka 60 reir. De fikk også formidlet Lånans historie fra fuglevokterne. Rett før skoleslutt reiste klassen tilbake og kunne konstatere at det var fugl i mange av reirene.

Skoleprosjektet har stor betydning for å skape respekt og forståelse i forhold til ærfugltradisjonen— både i forhold til elevene og deres foreldre. Stiftelsen betalte i 2009 kostnadene ved gjennomføring av skoleprosjektet.

Statens Naturoppsyn ved stedlig oppsynsmann hadde også et samarbeid med skolen og grunneierne i Muddvær om rydding av søppel på øyene i dette været. Elevene la ned en stor innsats og rundt 300 sekker ble ryddet. Men det gjenstår ennå mye rydding for å få bort de mengdene av søppel som med sjøen både til dette været og de øvrige øyene i verdensarvområdet.

Nordland Ærfugllag

Nordland Ærfugllag har rundt 60 medlemmer fra hele Nordland og hadde også i 2009 kurs for nye ærfuglvoktere. Kurset går over tre dager og skjer i samarbeid med Snefrid Jakobsen og Øystein Ludvigsen på Gåkkå Mathus i Hysvær. Inga E. Næss har en innføring i lokal kulturhistorie, mens det meste av reir- og husbygging foregår i Skjærvær.

I fjor deltok åtte potensielle fuglevoktere på kurset. På kursene har det vært med deltakere fra en rekke av de gamle egg- og dunværene på Helgeland. De har hatt stor betydning for styrking av ærfugltradisjonen både i verdensarvområde og ellers i regionen. Stiftelsen har bidratt med midler til gjennomføring av kursene.

Vegaøyans Venner - Ærfuglpatruljen

Vegaøyans Venner samler venner av Vegaøyans verdensarv på nasjonalt og lokalt nivå og har rundt 150 medlemmer. Venneforeningen hadde i 2009 en rekke arrangement og tiltak som er viktige bidrag til det lokale verdensarv arbeidet:

Ærfuglpatrulje til Lånan. På denne patruljen deltok 8 deltakere. Etter noen timers innsats hadde deltakerne lagt opp reir til 200 fugl samt laget sju nye e-baner. Det ble også restaurert seks e-hus i tre og 10 e-hus i stein.

Skolebarnstur med 5.klasse til Tåvær. Årlig får 5.klasse tilbud om å bli kjent med Tåvær og Øverstua. Hensikten er å gjøre barna kjent med restaureringsarbeidet og noe av øyhistorien.

Utstilling i samarbeid med Husflidslaget og Fiskarlaget.

Slåttekurs på Hysvær og Søla i juli. Øystein Ludvigsen og Snefrid Jacobsen holdt to dagers kurs. Nytt dette året var start på slått på Søla igjen. Kurset hadde syv deltakere.

Øyans dag på Muddværet 9.august. Over 70 deltakere kom utover til Muddværet denne dagen.

Temakveld 27.oktober med naturforvalteren i kommunen og den stedlige representanten for Statens Naturoppsyn.

Fortellerkveld 18.november med Øverstua på Tåvær som tema. Her holdt prosjektledelsen en orientering om husets historie og det arbeidet som er gjort til nå.

Ny kai på Tåværet ble bygget i løpet av november.

Stiftelsen ga i 2009 et tilskudd på 50 000 kr til Vegaøyans Venner som kunne brukes til tiltak eller som administrasjonsressurs.

"Ærfugldun - verdens beste isolasjon"

Dette treårige prosjektet (2009 – 2012) er et samarbeids-/nettverksbyggeprosjekt mellom Norge, Færøyene, Island og Grønland. Prosjektet har fokus på ærfugl som en bærekraftig ressurs i kystnære utkantstrøk i de nordatlantiske landene.

Bioforsk Nord Tjøtta er prosjekteier og med stiftelsen som en samarbeidspartner. Prosjektet finansieres via NORA – Nord-atlantisk Samarbejde, fra Hjemmestyret på Grønland, Nordland Fylkeskommune, Fylkesmannens landbruksavdeling, Bioforsk Nord og stiftelsen Vegaøyen Verdensarv. For Vegaøyens del var et av målene i 2009 å få ringmerket ærfugl i Vegaøyen. Det viste seg til slutt vanskelig å få avtale om ringmerking i noen av værene. Det vil bli gjort nytt forsøk i 2010. Stiftelsen har bevilget midler til ringmerkingprosjektet.

Bioforsk fikk i 2009 satt ut 200 ærfuglhus bl.a. i Ilulissat verdensarvområde på Grønland. Målet er å skape forståelse for at ærfuglrukt gir bedre økonomiske ringvirkninger og bærekraftig forvaltning enn jakt som de siste tiårene har desimert den grønlandske ærfuglbestanden med 90 prosent. I 2010 er målet å få gjennomført en nordisk ærfuglkonferanse på Vega.

4.4 Bygningsvern

Nordland fylkeskommune – Kulturminner i Nordland hadde i 2009 1,7 mill kr i bygningsvernmidler til bruk i verdensarvområdet. Åtte prosjekt fikk tildelt rundt 1,5 mill kr. 200 000 kroner ble avsatt til oppfølging og kontroll av prosjektene.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeid, oppfølging og kontroll. Samarbeidet ble videreført i 2009.

Stiftelsen har hatt en tilsvarende rolle overfor potensielle søkere.

RESTAURERINGSARBEID I TÅVÆR SOMMEREN 2009.

Midlene ble gitt til følgende prosjekt

Prosjektnavn	Søker	Tilskudd
Skjærvær	Vega kommune	300 000
Øverstua i Tåværet	Andelslaget Øverstua Tåvær	280 000

Prosjektnavn	Søker	Tilskudd
Ærfuglarkitektur i Vegaøyen	Stiftelsen Vegaøyen verdensarv/Nordland Ærfugllag	100 000
Gammelskolen på Gladstad	Vega kommune	300 000
Bremstein – statsbrønnene	Vega Skjærgårdspark	95 000
Emårsøy	Gisle Ebbesen og Turid Næss	35 000
Coop-bygget på Nes	Vega kommune	90 000
Borgstua på Gladstad	Vega Skjærgårdspark	283 000
Oppfølging / kontroll	Helgeland Museum / Nfk	200 000

Mangel på kompetanse

Erfaringene viser at mange av tiltakshaverne ikke kommer i gang med restaureringsarbeidet, og midler må overføres fra år til år. Lokalt er kompetansen lav på restaureringsarbeid og det er også få tilgjengelige håndverkere. Code of Ethics som er bygd på Charter on the Built Vernacular Heritage (CIAV 1998, ICOMOS 1999) er innarbeidet i kommuneplanen. Charteret forutsetter bevaring og overlevering av lokale håndverkstradisjoner, opplæringsprogrammer og kunnskapsformidling rettet mot restaurering av lokal bygningsarv. Stiftelsens styre drøftet i 2009 muligheten for å få en egen stilling med bygningsvernkompetanse for å kunne motivere og følge opp tiltakshavere; bidra med hjelp i prosjekterings- og byggefasen. Det var enighet om å følge opp saken ovenfor Riksantikvaren.

4.5 Formidling

Målet for stiftelsen er å utvikle en helhetlig formidling av området som sikrer bærekraftig bruk av natur og kulturminner, og samtidig gir de besøkende opplevelser. Prioriteringen av formidling er med basis i verdensarvkonvensjonen som påpeker ansvaret for formidling av verdensarvverdiene for å skape respekt og forståelse.

I henhold til forvaltningsplanen skal det meste av tilrettelegging for formidling skje i buffersonen, og med besøkspunkt ute i verdensarvområdet. Et av de viktigste tiltakene har derfor vært arbeidet med Verdensarvporten som skal være navet i verdensarvformidlingen. (Se videre beskrivelse neste side)

Stiftelsen satte i 2009 av kr 340 000 på eget budsjett og fikk i tillegg kr 270 000 til informasjonstiltak via Statens Naturoppsyn. I tillegg hadde stiftelsen for 2008-2009 en toårig bevilgning på kr 400 000 til Helgeland Museum til arbeid med det museale formidlingskonseptet for Verdensarvporten.

De øvrige postene på fjorårets budsjett var blant annet satt av til ulike og allsidige formidlingstiltak som hadde både lokalsamfunnet og tilreisende som målgruppe:

- Nettportal og grafisk profil

- Digital historiefortelling for barn og unge
- Utvidelse av verdensarvutstillingen på Nes med utendørsutstilling med informasjon om ferdsel og besøksøyer
- Informasjonsskilt i marinaer på Helgeland
- Brosjyrer og kart for styrt ferdsel
- Informasjon via ferieguiden, avisannonser og på messer

Verdensarvporten

VINNERUTKASTET "DE TO SØSTRE" AV ARKITEKTENE
EKBERG LOUS, OSLO.

VINNERUTKASTET TAR UTGANGSPUNKT I TO HUS MED
I ALT 600 M2 FORDELT OVER TO ETASJER.

Verdensarvporten inngår som et svært viktig ledd i formidlingsstrategien for verdensarvområdet, der ferdselen styres til noen få øyer og hvor senteret skal fungere som et startpunkt.

I Verdensarvporten blir det også kontorer til Statens Naturoppsyn, Helgeland Museum, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega Næringssselskap. I tilknytning til eiendommen etableres kafé, småbåthavn og gjestemarina. Guidete turer og cruise i verdensarvområdet skal gå fra kaia.

I 2008 gjennomførte Helgeland Museum i samarbeid med Eco-box/Norske arkitekters landsforbund og Trefokus AS den nordiske arkitektkonkurransen 3 i Nord der Verdensarvporten på Vega inngikk. Stiftelsen var representert i juryen med styreleder og med daglig leder som bisitter. Over 60 arkitekter/arkitektkontor deltok i konkurransen. Vinner var Ekberg Lous Arkitekter, Oslo, med bidraget "De to søstre".

I løpet av 2008 - 2009 var Helgeland Museum engasjert til å utvikle formidlingskonsept for verdensarvområdets kulturhistorie for det framtidige senteret. Museet etablerte et eget prosjekt for dokumentasjonsarbeid og formgivning med en budsjetttramme på vel 1,5 mill kroner. Stiftelsen bidro med 200 000 kr i 2008 og tilsvarende beløp i 2009 til formidlingskonseptet som ble ferdig i mai 2009.

Våren 2008 ble det sendt søknader fra Vega kommune, Helgeland Museum og stiftelsen Vegaøyen Verdensarv til Miljøverndepartementet, Kulturdepartementet og Nordland Fylkeskommune. Søknadene var med basis i vinnerforslaget De to søstre fra

arkitektkonkurransen, Helgeland Museums formidlingskonsept og formidlingskonseptet til stiftelsen Vegaøyen Verdensarv for verdensarven. Søknadene til Miljøverndepartementet og Kulturdepartementet ble tatt opp på fellesmøte mellom de to departementene der departementene var enige om å utvikle en felles politikk mht søknader om sentra for verdensarven. Vega kommune og stiftelsen ble derfor innkalt til møte i Miljøverndepartementet i november 2009 der det kom en anmodning om å utvikle et innhold i senteret i henhold til verdensarvkonvensjonens forpliktelser om bl.a. utdanning, formidling av lokalsamfunnets involvering i verdensarvbeid og forskning. MD opplyste også om at departementet ville ha utredet grunnlaget for sentra for verdensarven i løpet av vinteren 2009/2010. Vega kommune og stiftelsen ble derfor anmodet om å avvente videre utredninger.

Internettsatsning

KURS MED ANITA NORMANN I DIGITAL HISTORIE-
FORTELLING VEGA SKOLE. (FOTO: RONALD OPPEGÅRD)

"GRØN PAKT", KUNSTPROSJEKT MED VEGA SKOLE OG
SKOLEN I NORDDAL KOMMUNE (FOTO: GULLAUG
STORREM)

Formidling av verdensarvverdiene for barn og unge er prioritert i Verdensarvkonvensjonen. Den planlagte kystkulturskolen i tilknytning til Verdensarvporten på Nes vil få en helt sentral rolle i en slik formidling. Internett vil spille en viktig rolle både for kystkulturskolen og for formidling generelt til barn og unge.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv hadde derfor samarbeid med Vega skole med undervisningsopplegg innen digital historiefortelling både på ungdomsskolestrinnet og mellomtrinnet. Målet var både å få engasjert barn og unge i dokumentasjonsarbeid av lokal natur og kulturhistorie, og å få formidlet dette via internettsidene www.ungehender.no Stiftelsen innledet også samarbeid i 2009 med Geiranger og Norddal kommune i verdensarvområdet Vestnorsk Fjordlandskap om kunstprosjektet Grøn pakt for barn og unge. Prosjektet ble avsluttet med en happening på Operataket i forbindelse med klimakonferansen i København. Prosjektet var finansiert via Senter for scenekunst i tilknytning til Høgskolen i Ålesund.

Formidling og informasjon om Verdensarven og ferdselsregler har ellers skjedd via turistbrosjyrer for Helgeland/Nordland og Porten til Nord-Norge med ca. 60.000 besøkende i sesongen, på Riksantikvarens stand på Villmarksmessa på Hellerudsletta, samt reiselivsmessa på Lillestrøm. Dette har skjedd i et samarbeid mellom Nordland Reiseliv, Destination Helgeland og Vega næringssselskap. Utværer Lånan AS har vært en aktiv lokal aktør på disse messene.

Øvrige tema i forvaltningsplanen og innskrivingstekst

4.6 Overvåkning

STORSKARVKOLONIENE I VERDENSARVOMRÅDET ER BLANT STEDENE SOM FÅR JEVNIG BESØK AV LOKAL OPPSYNSMANN. (FOTO: NILS RØV)

Statens naturoppsyn er etablert med en stilling i tilknytning til verdensarvområdet. SNO har ansvaret for det statlige naturoppsynet, og er tillagt myndighet til oppsyn etter naturvernloven, friluftsløven, viltloven, lakse- og innlandsfiskeloven, motorferdselloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven. Et særlig ansvar har SNO for nasjonale verneverdier og oppsynsoppgaver av nasjonal karakter.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv vil ta initiativ til å få etablert samarbeid om rapporteringsrutiner, gode overvåknings- og dokumentasjonsrutiner for verdensarvområdet i henhold til planverk og innskrivingstekst.

Følgende tiltak ble gjennomført av Statens Naturoppsyn i verdensarvområdet i 2009:

- Oppsyn i verdensarvområdet

- Informasjon til båtførere i området
- Sjøpelaksjon i samarbeid med Vega skole og grunneierne i Muddvær
- Kartlegging av rødlistearter av fugler på Helgeland
- Kartlegging av fremmede arter, fortrinnsvis sitkagran i 2009.
- Uttak av sitka fra Eidemsliene naturreservat
- Deltatt på møter med fuglevokterne i verdensarvområdet i regi av stiftelsen
- Informert om sin virksomhet på møte i regi av Vegaøyens Venner

4.7 Fugleliv

Fugleliv, marint miljø og turisme er andre områder i forvaltningsplanen som stiftelsen har valgt å prioritere i siste del av forvaltningsplanperioden. Det pågår likevel arbeid på disse områdene, enten via andre instanser som Vega Næringssselskap eller i regi av stiftelsen, eks viltkartlegging i 2007 - 2008. Data fra viltkartleggingen er lagt inn i Fylkesmannens database for vilt i Nordland og var finansiert av Fylkesmannen og stiftelsen.

NINA gjennomførte i 2008 flyfotografering av ærfuglbestanden i verdensarvområdet, med unntak av Lånan der grunneierne reservertet seg pga av frykt for forstyrrelser av hekkebestanden. Det ble sommeren 2009 gjennomført en biotopkartlegging i Lånan i regi av Thomas Holm Carlsen ved Bioforsk Nord Tjøtta. Telling av bl.a. hekke- og vinterbestanden ærfuglbestanden vil danne grunnlag for videre strategier.

Stiftelsen arrangerte åpent møte om båttrafikk og ferdsel i Vegaøyen i november 2008 der alle som driver skysstrafikk i verdensarvområdet og andre interesserte var invitert. Innledere på møtet var Gunnar Rofstad fra Fylkesmannens miljøavdeling i Nordland og forsker Arne Follestad fra Norsk Institutt for Naturforskning (NINA). Stiftelsen informerte i møtet om at det ville bli laget kart som viser skyssbåtførerne hvilke myte- og hekkeområder som må unngås i sesongen. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarvs administrasjon fikk høsten 2009 ferdigstilt kartene med informasjon og skilt for oppheng i marinaer. SNO bidro med hovedfinansieringen. Kartene og skiltene ble levert ut før sesongen 2010.

4.8 Marint miljø/fiskeri

80 prosent av verdensarvområdet er hav med stort artsmangfold. Havet har vært viktigste ressursgrunnlag siden de første menneskene slo seg ned på Vega. Lokal fiskerinæring har i løpet av de siste tiårene hatt en dramatisk tilbakegang i antall fiskere og fangstmengde. Tareskogdød og kråkebolleinvasjon har ført til stor nedgang i lokale fiskebestander. Tilbakegangen i næringen er ikke unik for Vega, men erfaringer fra andre steder viser at de som legger forholdene godt til rette for lokal flåte, kan oppleve oppsving i fiskeriene. I henhold til forvaltningsplanen påligger det også de samarbeidende parter et stort ansvar for å sikre denne næringen for fremtiden.

Miljøtrusler er en annen stor utfordring og beredskapssituasjonen for verdensarvområdet bør vurderes fortløpende. 70 - 80 prosent av all ærfugl i området hekker nord for Vega og et oljeutslipp i dette området vil være en katastrofe for bestanden.

Tareskogdøden har ført til stor nedgang i lokale bestander. Undersøkelser tyder på at tareskogen kan være på vei tilbake, men det vil i årene framover være behov for oppfølging av dette området.

Stiftelsen informerte i 2008 den interdepartementale gruppen om utfordringene for fiskeriene og tok saken opp på nytt i henvendelse til MD i 2009 med forespørsel om en egen tiltaksplan for fiskeriene, på linje med den tiltaksplanen som er utviklet for kulturlandskapet. Dette vil bli fulgt opp i 2010 gjennom møte med Fiskeridepartementet og MD om en mulig tiltaksplan der viktigste prioritet vil være å sikre fiskerihavn for fiskerinæringen og økt innsats for rekruttering. Styret bevilget i 2009 200 000 kr som medfinansiering ved overtakelsen av mottaksstasjonen for fisk på Vega. Dette er blant 1.prioritetstiltakene i forvaltningsplanen. De lokale fiskerne er dermed sikret å få levere fisk på Vega i stedet for å måtte kjøre flere timer tur/retur Brønnøysund for å få levert.

Beredskapssituasjonen i verdensarvområdet ble gjennomgått på styremøte i september 2009 av leder Geir J. Hanssen, Helgeland IUA. Statens Naturoppsyn, stiftelsens administrasjon og Helgeland IUA vil ha en fortløpende dialog om dette temaet. Opplæring av lokale fiskere og i forbindelse med oljeutslipp er et tiltak som allerede er i gang, men det er aktuelt å vurdere ytterligere tiltak.

4.9 Turisme

Ved lokal innsats betyr en verdensarvstatus oftest stor økning i antall besøkende til stedet. For Vegas del har reiselivsbransjen kalkulert økningen til nær en seksdobling fra 5000 besøkende i 2004 til 30000 sommeren 2009. Vega kommune og Vega Næringssselskap har derfor i samarbeid med Nordland Fylkeskommune og Innovasjon Norge arbeidet systematisk med å utvikle en reiselivsstrategi for å sikre verdensarvverdiene og utvikle næring med basis i kulturarven. Dette har skjedd i nært samarbeid med stiftelsen. Reiselivsstrategien er basert på et treårig prosjekt for å følge opp og videreutvikle lokalt reiseliv mht vertskapsrolle, utvikling av tilbud og opplevelser. Strategien ble politisk behandlet i Vega kommune og Nordland fylkeskommune i 2010.

Pilot innen "Bærekraftig reiseliv"

I oktober 2008 valgte også Innovasjon Norge ut Vega som en av fem piloter i Norge som skal vise beste praksis innen bærekraftig reiseliv. Søknaden var sendt av Vega Nærings-selskap som tilsatte lokal prosjektleder.

Hovedprosjektbeskrivelsen fikk godkjenning i Innovasjon Norge i mai 2009. Innovasjon Norge vil i prosjektet Bærekraftig Reiseliv 2015 legge til rette for at verdiskapingen i

reiselivet skjer på en bærekraftig måte og at bærekraft kan utvikles som konkurransefortrinn. Pilotprosjektet skal ikke kun fokusere på fordelene for turistene, men også på turismens innvirkning på lokalsamfunnet, og for verdiene i vår natur og kultur.

Dette betyr at Vega skal være en læringsarena for utprøving av mål, tiltak og måling av bærekraft i reiselivet. Både kommunen og næringslivet blir viktige samarbeidspartnere. Det skal med bakgrunn i en forstudie utarbeides en plan for målsettinger og gjennomføring av tiltak. Det er innvilget årlig kr. 500.000,- i 3 år.

HVA TÅLES AV FERDSEL?
(FOTO: RITA JOHANSEN)

HAVKAJAKKPADLING BLIR STADIG MER POPULÆRT PÅ HELGELAND – EN MILJØVENNLIG FERDSEL SOM ER LITE FORSTYRENDE. (FOTO: RITA JOHANSEN)

Antall besøkende

I 2008 hadde Turistinformasjonen rundt 2000 besøkende, mens tallet i 2009 var økt til ca 5000. Tallet turister til Vega har økt fra rundt 5000 i 2005 til 30 000 i 2009. Turistinformasjonen arbeider for å få gode redskap for registrering av besøkende. Målsettingen for arbeidet med reiseliv er en større profesjonalisering. I forhold til økonomisk bærekraft innebærer dette at antall besøkende må økes til 40 – 50 000 per år. I internasjonal sammenheng er dette et svært lavt antall besøkende. Det sårbare fuglelivet og kulturlandskapet tilsier likevel at Vegaøyen må være i en særstilling mht til antall besøkende. Sårbarhetsanalysen som ble gjennomført i 2008 - 2009 vil bli et viktig redskap for å måle hva området tåler av trafikk. Analysen er også grunnlaget for pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv. Tilsvarende vil en allsidig formidlingsstrategi, samarbeid med grunneiere i verdensarvområdet, Statens Naturoppsyn og skyssbåtførere i området være viktige tiltak for å sikre området mot ødeleggelser. Dette er tiltak i henhold til Verdensarvkonvensjonen som påpeker behovet for formidling og informasjon for å skape forståelse for å ta vare på verdensarvverdiene.

Vedlegg 1:

Årsmelding fra naturforvalteren

Naturforvalteren startet i halv stilling 12/1-09, og i hel stilling fra 16/2-09. Stillingen deles mellom to personer, i halv stilling hver (Paul Shimmings – PS, Lise Hatten – LH).

Prosjektarbeid

Det er jobbet mye med "Naturarv som verdiskaper", et prosjekt i regi av Direktoratet for Naturforvaltning. PS deltok i møte i Bodø (23.01.2009). Prosjektskisse fra Vega sendt inn 13.02.2009 (søkere Vega kommune og Stiftelsen Vega Verdensarv). Etter noe uklare prosesser frem og tilbake har det endt opp med at Vega ikke blir med videre i prosjektet.

Formidling - Møter , foredrag, seminarer, besøk og lignende

Naturforvalteren har hatt en rekke uformelle møter med ulike grunneiere, brukere samt med andre som jobber med verdensarv og arealproblematikk i Vega. Naturforvalteren har hatt sekretariatsfunksjonen for Team verdensarv. Av større møter kan nevnes: Naturarv som verdiskaper i Bodø, møte om gåseforvaltning på Vega, ærfuglvokterne vår og høst (foredrag), årsmøte Nordland ærfugllag (foredrag), styremøtene i stiftelsen (innlegg), samarbeidsrådet (foredrag), Vegaøyens venner (foredrag). Naturforvalteren har arrangert to skjøtselsmøter med de som driver beiting og slått i verdensarvområdet (foredrag) og med Skogsholmen grendelag for diskusjon av skjøtsel på Skogsholmen. I tillegg har naturforvalteren hatt foredrag på workshop "Cultural heritage as an asset for economic added value; selection processes from a coast-inland perspective", organisert av Bygdeforskning, NIKU, Skog og landskap og Stiftelsen Vegaøyen verdensarv. Naturforvalteren har bidratt i utarbeiding av brosjyrer og infoskilt for bruk i verdensarven sammen med stiftelsen og Helgeland museum. Videre har vi deltatt noe i prosessen med utarbeiding av tiltaksstrategier i Vega. Naturforvalteren har lagt grunnlaget for gjennomføring av kurs i lyngheskjøtsel i 2010. Vi var foredragsholdere og guider ved besøk fra bønder og forvaltning fra Leka.

Andre oppgaver

Naturforvalteren har arbeidet mye med forvaltning av Holandsosen og Kjellerhaugvatnet naturreservater i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland – for Holandsosen først og fremst bevaringsmål, formidling og oppfølging av beitet. For Kjellerhaugvatnet har det vært jobbet med bevaringsmål og gjennomføring av prosess med grunneiere for etablering av fellesbeite. For begge er det gitt innspill til forvaltningsplanene for områdene.

Det er stadig behov for ulike oversikter og sammenstillinger, alt fra grunneieroversikter, fugleregistreringer, kart med mer som naturforvalteren produserer.

FoU – Naturforvalteren har etablert et forsøksfelt for lynghesviing, med utlagte prøveflater i samarbeid med Bioforsk. Videre har vi deltatt i prosessen med sårbarhetsanalyse, prosjekt satt ut til Bioforsk, og vi deltar i arbeid med skjøtselsplaner på ulike vis.

Skjøtsel i øygarden – Vi har kontinuerlig dialog med gårdbrukere og grunneiere med oppfølging av skjøtselplaner i verdensarvområdet. I 2009 har det vært spesielt fokus på Søla, Tåvær og Skjærvær.

Innspill om fugler til årsmelding i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Av: Paul Shimmings, naturforvalter

Det er utført flere ulike registreringer av fuglelivet i Vega kommune i 2009, inklusivt både verdensarvområdet og buffersonen. Mye av registreringer er gjort i tilknytting til prosjekter – både lokale, nasjonale og internasjonale overvåkningsprogrammer. Jeg har oppsummerte her de prosjektene jeg har kjennskap til som ble gjort i 2009, og har skrevet forslag til hva som skal / bør prioriteres i nærmeste framtid.

Tellinger av mytende sjøfugler i verdensarvområdet

Utført av: Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv v/Paul Shimmings.

Verdensarvområdet er veldig stort (!) og det ble utført tellinger fra land ved noen lokaliteter. En mer effektiv måte ville ha vært å telle fra enten fly eller fra båt men da skremmer man fugler ellers så dykker disse slik at man ikke får en fullstendig telling. Det ble utprøvd metodikken for å få en så effektiv og god telling som mulig – det er best å telle når det er flo, vindstille og når det ikke er varmedis – det sier seg selv at det begrenser muligheten å få gjort gode tellinger fra land. Under tellingene i 2009 ble det funnet konsentrasjoner av mytende sjøfugler i følgende områder:

nordre delen av Omnøyfjord (sjøorre og ærfugl). Det er fra før kjent som viktig myteområde for både sjøorre og for grågjess.

Kilvær / Skogsholmen (grågå, ærfugl, sjøorre, storlom).

Hysvær fjorden (ærfugl, siland). Det ble registrert minst 1525 ærfugler. Fra før er området kjent som viktig myteområde både for siland og for grågå.

Vallsjø-området (grågå, ærfugl, andre sjøfuglarter).

Tellinger av rastende hvitkinngjess under vårtrekk

Utført av: Fylkesmannen i Nordland / Herøy kommune v/Paul Shimmings

Det ble talt rastende hvitkinngås på vårtrekk i 2009 med følgende maksimumstall for områder i Vega kommune – 500+ Hysvær, 330 Vallsjø, 45 Kilvær (kilde: Shimmings, P., Isaksen, K. & Mitchell, C. 2009. Monitoring of staging Barnacle geese *Branta leucopsis* in Norway during spring 2009. Report to Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen & Herøy kommune, Nordland. 46 sider).

Tellinger av antall hekkende par med grågjess på Fast-Vega og omegn

Utført av: Norsk Institutt for Naturforvaltning (NINA) v/ Paul Shimmings

Det ble utført en telling av antall par grågjess med vellykket hekking (par med unger) tidlig juni 2009. Det ble registrert 152 par grågjess med unger, og til sammen 445 unger. Dette er et minimumstall når det gjelder antall hekkende grågjess på Fast-Vega siden mange kull ikke ble oppdaget og man vet ikke hvor mange par kan ha mislykket i en tidlig fase i

hekkingen. I tillegg ble det notert 531 ikke-hekkende grågjess. Tellingene dekker områder både innenfor og utenfor verdensarvområdet (buffersonen). Resultatene er sammenstilt i en upublisert rapport til NINA (Shimmings, P. 2009. Antall hekkende par med grågåås *Anser anser* på hovedøya Vega – en kort oppsummering. 2 sider).

Telling av overvintrende sjøfugler i Vega

Utført av: Norsk Institutt for Naturforvaltning v/ Ronny Johansen & Johan Antonsen

Det er utført årlige tellinger av overvintrende sjøfugler i Vega. Usikker på om resultatene fra 2009 er publisert eller ikke.

Fugleregistreringer i Lånan

Utført av Bioforsk Nord Tjøtta v/ Thomas Holm Carlsen

Bioforsk Nord Tjøtta v/ Thomas Holm Carlsen sammenstilte data om forekomster av fugler i Lånan i en rapport (Carlsen, T.H. 2009. Ornitologisk undersøkelse i Lånan, Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune. Bioforsk Rapport Vol. 4 Nr. 89 2009). Rapporten bygger hovedsakelig på tidligere registreringer i Lånan, og da spesielt opplysninger fra Paul Shimmings, Dr. Jeffrey M. Black og Dr. Jouke Prop. Det er også gjort en kort befarings i området i juni 2009.

Overvåking av hubro i Vega

Utført av: Norsk Institutt for Naturforvaltning v/ Karl-Otto Jakobsen

NINA v/Karl-Otto Jakobsen har vært på befarings i tidligere kjente hekkeområder for hubro. Resultatene fra undersøkelsen er konfidensielle på grunn av artens status som sterkt truet på den norske rødlista.

Overvåking av hekkende rovfugler i Vega

Utført av: Statens Naturoppsyn og privatpersoner

Både SNO og private personer (med tillatelse fra myndighetene) utførte registreringer av hekkende rovfugler i Vega i 2009. På grunn av sårbarheten for de fleste artene er ikke disse opplysninger tilgjengelig for allmennheten.

Registreringer av fuglelivet i verneområder

Utført av: Statens Naturoppsyn og privatpersoner

En del av oppgavene til oppsynet inkluderer registreringer av fuglelivet i verneområder. SNO utførte registreringer i alle verneområder i Vega Verdensarvområde i 2009. I tillegg er verneområder besøkt av privatpersoner, mange av disse legger ut observasjonene på ulike nettsider.

[Innlegging av fugleobservasjoner på nettside www.artsobservasjoner.no](http://www.artsobservasjoner.no)

Nettside www.artsobservasjoner.no inneholder flere moduler der man kan legge inn data, blant annet observasjoner på fugler. I 2009 ble det lagt inn 946 observasjoner for Vega, derav 736 lagt inn av Paul Shimmings. Disse er observasjoner gjort både under oppdrag for andre (Vega kommune, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Norsk Institutt for Naturforvaltning, Fylkesmannen i Nordland, Statens Naturoppsyn), mens mesteparten er fra registreringer gjort i fritida. Dataene på artsobservasjoner.no blir etter hvert kontrollerte og opplysninger lagt inn i Artsdatabankens sin nettside Artskart (<http://artskart.artsdatabanken.no/Default.aspx>) som raskt er blitt et viktig verktøy for forvaltningen.

Ringmerking

Utført av blant annet: Norsk Institutt for Naturforvaltning, medlemmer i Rana Ringmerkingsgruppe

Ringmerking er et viktig verktøy for å kunne gi svar på endringer i fuglebestander, overlevelse, forflytninger med mer. Det ble ringmerket en del fugler i Vega i 2009. Det fleste var av småfugler merket ved fôringsplasser vinterstid. Det ble også merket noen få unger av vadefugler. Det ble ikke merket noen grågjess i Vega i 2009, til tross for et fangstforsøk noen dager før jaktstart.

Forslag til prioritering av fugleregistreringer i perioden 2010 – 2014

Følgende tellinger / registreringer bør prioriteres i perioden 2010 – 2014:

Registreringer / kartlegging av myteområder for sjøfugler.

Registreringer / nye tellinger av hekkende sjøfugler hvert 5. år eller oftere. Viktig å kunne se endringer i sjøfuglebestanden og om endringene skyldes lokale forhold eller på grunn av endringer nasjonalt / internasjonalt. Kan være aktuelt at Vega er med i NINAs sitt overvåkingsprogram (SEAPOP).

Registreringer av rastende hvitkinngås på vårtrekk. For tiden er dette utført med midler fra Fylkesmannen i Nordland (viltfondsmidler). Det er viktig at dette følges opp videre, for å kunne se om endringer i områdebruk hos gjess med økt beiting / skjøtsel ut i øyene og for å begrense konflikten gjess - landbruk.

Registreringer og overvåking av hekkende rovfugler bør fortsette på minst dagens nivå.

Registreringer av fuglelivet i verneområder, spesielt for å se på eventuelle endringer i fuglefaunaen ved endringer i skjøtelsesregimer.

Registreringer av fuglelivet generelt. Her er det en utfordring at alle som registrerer fuglelivet i Vega legger inn observasjoner i www.artsobservasjoner.no slik at allmenn for tilgang til dataene og at opplysninger kommer forvaltningen til gode.

Vedlegg 2:

Årsmelding prosjektansvarlig arbeid med barn og unge

I september-09 ble stiftelsens administrasjon, ledelsen ved Vega skole og undetegnede enige om å få undervisningsopplegget "Slåttearbeidet i Skjærvær" inn på årsplanen til 10.klasse ved Vega skole. Planen er at 10. klasse skal til Skjærværet i juni 2010 på slåttetur, og at neste 10. klasse skal ha slåttearbeid høst 2010 samt vår 2011. Bilder og tekst fra disse aktivitetene skal legges inn på nettsiden www.ungehender.no

I begynnelsen av mitt engasjement i Stiftelsen Vegaøuan Verdensarv, som startet i oktober 2009, laget jeg en presentasjon av aktivitetene for barn og unge i verdensarvområdet. Denne ble presentert på styremøtet for Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv 24.november 2009 og den ligger nå inne på www.ungehender.no

Som prosjektansvarlig har jeg forslått at vi kan ha et møte mellom representanter fra alle verdensarvstedene i Norge, med tema "Aktiviteter for barn og unge i verdensarvområdet". Det vil være hensiktsmessig å dele på erfaringer som vi sitter på ved de ulike stedene og forhåpentligvis kan dette gjennomføres i 2010 eller 2011.

Prosjektansvarlig har laget to undervisningsopplegg (aktiviteter) med arena i Vegaøyen Verdensarv sin buffersone, i regi av den kulturelle skolesekken. Disse aktivitetene skal gjennomføres i 2010, og ulike presentasjoner fra disse dagene blir lagt ut på www.ungehender.no. Gjennomføringer av disse aktivitetene gir nyttig erfaringer i det videre arbeidet med å gi gode tilbud til barn og unge i området.

I det videre arbeidet ønsker jeg å legge vekt på å utarbeide flere gode aktiviteter for barn og unge som gjerne er rettet mot undervisning i grunnskoler og videregående skoler i regionen. Årsaken til det er at de unge, ved en slik praktisk undervisning, kommer seg ut av klasserommet, de får fysisk aktivitet, blir kjent med sitt nærområde som igjen gir dem et sterkere bånd til sin hjemplass. Dette vil være et ledd i den videre planleggingen av et Newton-rom på Vega.

Det ble høst 2009 diskutert forslag til endringer både i struktur og innhold i nettsiden www.ungehender.no. I 2010 ble dette lagt mer vekt på, blant annet ved at vi arrangerte et møte med Kurt Neslund i Trondheim hvor vi fikk en gjennomgang av publiseringsverktøyet Joomla. I tillegg til at jeg i mars 2010 hadde møte med Kai Mortensen i det videre arbeidet med nettsiden. Jeg er kommet igang med endringene men det er fremdeles mye arbeid som gjenstår, både med tanke på struktur og innhold og jeg håper dette arbeidet kan prioriteres i 2010 og 2011.

Jannike Wika

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

